

Rapport

Datum: 25 oktober 1999
Rapportnummer: 1999/453

Klacht

Op 28 mei 1997 ontving de Nationale ombudsman een verzoekschrift van de heer F. te Zeewolde met een klacht over een gedraging van het regionale politiekorps Flevoland. Vervolgens legde verzoekers gemachtigde, mevrouw mr. Y.T.M. Bisseling, rechtsbijstandverlener te Zwolle, ter voldoening aan het in artikel 12, tweede lid van de Wet Nationale ombudsman neergelegde kenbaarheidsvereiste, de klacht bij brief van 23 juni 1997 voor aan de burgemeester van Zeewolde. Nadat verzoekers gemachtigde nadere informatie had verstrekt, werd naar de gedraging van het regionale politiekorps Flevoland een onderzoek ingesteld. Deze gedraging wordt aangemerkt als een gedraging van de beheerder van dit korps (de burgemeester van Lelystad). Op grond van de door verzoeker verstrekte gegevens werd de klacht als volgt geformuleerd:

Verzoeker, van Irakese nationaliteit en woonachtig in het asielzoekerscentrum (AZC) te Zeewolde, klaagt erover - daarin gesteund door het bewonerscomité van het AZC - dat ambtenaren van het regionale politiekorps Flevoland op 16 april 1997 bewoners van het AZC hebben geslagen en politiehonden tegen hen hebben ingezet, ten gevolge waarvan verschillende bewoners gewond zijn geraakt. Voorts klaagt hij erover dat de betrokken ambtenaren, toen hij kwam informeren wat er aan de hand was, ook tegen hem honden hebben ingezet, en hem hebben aangevallen met vuistslagen, en hebben overgebracht naar het politiebureau in Lelystad.

Achtergrond

1. Politiewet 1993

(Wet van 9 december 1993, Stb. 724) Ingevolge artikel 2 van de Politiewet heeft de politie tot taak "in ondergeschiktheid aan het bevoegde gezag en in overeenstemming met de geldende rechtsregels te zorgen voor de daadwerkelijke handhaving van de rechtsorde en het verlenen van hulp aan hen die deze behoeven". Artikel 8, eerste en vijfde lid:

"1. De ambtenaar van politie die is aangesteld voor de uitvoering van de politietaak is bevoegd in de rechtmatige uitoefening van zijn bediening geweld te gebruiken, wanneer het daarmee beoogde doel dit, mede gelet op de aan het gebruik van geweld verbonden gevaren, rechtvaardigt en dat doel niet op een andere wijze kan worden bereikt. Aan het gebruik van geweld gaat zo mogelijk een waarschuwing vooraf. (...)

5. De uitoefening van de bevoegdheden, bedoeld in het eerste tot en met vierde lid, dient in verhouding tot het beoogde doel redelijk en gematigd te zijn."

2. Ambtsinstructie voor de politie, de Koninklijke marechaussee en de buitengewoon opsporingsambtenaar

(Besluit van 8 april 1994; Stb. 275, in werking getreden op 1 april 1994) a. artikel 15:

"1. Het inzetten van een politie-surveillancehond is slechts geoorloofd onder het direct en voortdurend toezicht van een geleider bij:

a. de surveillancedienst, en b. het optreden van de mobiele eenheid na toestemming van

het bevoegd gezag.

2. De geleider dient in het bezit te zijn van een krachtens artikel 14 van het Besluit beheer regionale politiekorpsen vastgesteld certificaat." **b.** gebruik handboeien Het boeien van een persoon is het toepassen van een dwangmiddel waardoor inbreuk wordt gemaakt op het recht op onaantastbaarheid van het lichaam, welk recht artikel 11 van de Grondwet beoogt te waarborgen. Artikel 15, vierde lid van de Grondwet maakt het mogelijk om personen die rechtens van hun vrijheid zijn beroofd, te beperken in hun grondrechten, indien de uitoefening van het grondrecht zich niet verdraagt met de vrijheidsbeneming. Tot het toepassen van enig dwangmiddel door overheidsfunctionarissen mag slechts worden overgegaan indien feiten en omstandigheden dat rechtvaardigen. In artikel 22, eerste lid van de Ambtsinstructie voor de politie, de Koninklijke Marechaussee en de buitengewoon opsporingsambtenaar is over het gebruik van handboeien het volgende bepaald:

"1. De ambtenaar kan een persoon die rechtens van zijn vrijheid is beroofd, ten behoeve van het vervoer handboeien aanleggen.

2. De maatregel, bedoeld in het eerste lid, kan slechts worden getroffen, indien de feiten of omstandigheden dit redelijkerwijs vereisen met het oog op gevaar voor ontvluchting, dan wel met het oog op gevaar voor de veiligheid of het leven van de persoon die rechtens van zijn vrijheid is beroofd, van de ambtenaar of van derden.

3. De in het tweede lid bedoelde feiten of omstandigheden kunnen slechts gelegen zijn in: a. de persoon die rechtens van zijn vrijheid is beroofd, of b. de aard van het strafbare feit op grond waarvan de vrijheidsbeneming heeft plaatsgevonden, één en ander in samenhang met de wijze waarop en de situatie waarin het vervoer plaatsvindt." In artikel 22 van de Ambtsinstructie is aldus neergelegd dat het standaard aanleggen van handboeien tijdens het vervoer van een arrestant onjuist is. De politieambtenaar moet van geval tot geval de afweging maken of de aanwezige veiligheidsrisico's het toepassen van deze maatregel naar redelijk inzicht rechtvaardigen. In de Nota van Toelichting op de Ambtsinstructie is in dit verband opgenomen dat de vraag of het omleggen van handboeien in verband met de veiligheidsrisico's nodig is, afhangt van de omstandigheden die samenhangen met de persoon van de arrestant, de inrichting van de (dienst)auto, de situatie waarin wordt vervoerd en het ontbreken van de mogelijkheden om op andere wijze, met minder ingrijpende maatregelen (bijvoorbeeld door plaatsneming van een politieambtenaar naast de arrestant), een veilig transport te waarborgen. Bij omstandigheden die samenhangen met de persoon moet worden gedacht aan het gedrag van de arrestant, mogelijke eerdere ervaringen van de politie met deze persoon op grond waarvan voor moeilijkheden moest worden gevreesd, dan wel de aard of de ernst van het feit waarvoor betrokkene was aangehouden.

3. Wetboek van Strafvordering

(Sv) Artikel 27, eerste lid:

"Als verdachte wordt vóórdat de vervolging is aangevangen, aangemerkt degene te wiens aanzien uit feiten of omstandigheden een redelijk vermoeden van schuld aan eenig strafbaar feit voortvloeit." Dit artikel stelt aan de mate van verdenking niet de eis van een 'ernstig' vermoeden, maar eist wel dat het vermoeden van schuld (het 'gedaan hebben')

moet steunen op feiten of omstandigheden en dat dit vermoeden bovendien naar objectieve maatstaven gemeten 'redelijk' dient te zijn, dat wil zeggen "niet enkel in de oogen van den opsporingsambtenaar doch redelijk op zichzelf" (MvT). Een redelijk vermoeden alleen op basis van subjectief inzicht is niet voldoende. Op grond van artikel 53, eerste en derde lid Sv is in geval van ontdekking op heterdaad iedere opsporingsambtenaar bevoegd de verdachte van een strafbaar feit aan te houden. Van ontdekking op heterdaad is sprake "wanneer het strafbare feit ontdekt wordt, terwijl het begaan wordt of terstond nadat het begaan is" (artikel 128, eerste lid Sv). De aangehouden verdachte moet ten spoedigste voor de officier van justitie of een van diens hulpofficieren worden geleid (artikel 53, derde lid Sv), zodat deze (hulp)officier van justitie de verdachte kan (doen) horen. De meest gebruikelijke plaats waar een aangehouden verdachte ten behoeve van zijn verhoor naar wordt overgebracht is een politiebureau.

4. Wetboek van Strafrecht

(Sr) Artikel 184, eerste lid:

"Hij die opzettelijk niet voldoet aan een bevel of een vordering, krachtens wettelijk voorschrift gedaan door een ambtenaar met de uitoefening van enig toezicht belast of door een ambtenaar belast met of bevoegd verklaard tot het opsporen of onderzoeken van strafbare feiten, alsmede hij die opzettelijk enige handeling, door een van die ambtenaren ondernomen ter uitvoering van enig wettelijk voorschrift, belet, belemmert of verijdelt, wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste drie maanden of geldboete van de tweede categorie."

Onderzoek

In het kader van het onderzoek werd de beheerder van het regionale politiekorps Flevoland verzocht op de klacht te reageren en een afschrift toe te sturen van de stukken die op de klacht betrekking hebben. In verband met zijn verantwoordelijkheid voor justitieel politieoptreden werd ook de hoofdofficier van justitie te Zwolle over de klacht geïnformeerd en in de gelegenheid gesteld zijn zienswijze kenbaar te maken, voor zover daarvoor naar zijn oordeel reden was. De genoemde hoofdofficier van justitie maakte van deze gelegenheid geen gebruik. Tijdens het onderzoek kregen betrokkenen de gelegenheid op de door ieder van hen verstrekte inlichtingen te reageren. Het resultaat van het onderzoek werd als verslag van bevindingen gestuurd aan betrokkenen. De korpsbeheerder deelde mee zich met de inhoud van het verslag te kunnen verenigen. Verzoekers gemachtigde berichtte dat het verslag haar geen aanleiding gaf tot het maken van opmerkingen.

Bevindingen

De bevindingen van het onderzoek luiden als volgt:

A. FEITEN

1. Op 16 april 1997 riep de directeur van het asielzoekerscentrum (AZC) te Zeewolde de hulp in van de politie. Er waren problemen bij de overplaatsing van een tweetal asielzoekers. Drie politieambtenaren gingen naar het AZC. Toen zij één van de betreffende personen in een politiebusje wilden meenemen, trachtte een groep bewoners van het AZC dit te verhinderen door de politieambtenaren de doorgang te versperren. De politieambtenaren voelden zich door de groep asielzoekers bedreigd, en zij riepen assistentie in van collega's. Aan deze oproep werd gehoor gegeven door ambtenaren van het regionale politiekorps Flevoland en Noord- en Oost-Gelderland, ambtenaren van de Koninklijke marechaussee (hierna: Kmar) en door een groep politieambtenaren die op dat moment in de nabijheid van het asielzoekerscentrum met hun politiesurveillancehonden aan het trainen waren. Uiteindelijk gebruikte de politie geweld voor het vrijmaken van de weg. Daarbij werden ook de honden ingezet. Een aantal personen, waaronder verzoeker, liep daarbij hondenbeten op. Verzoeker werd aangehouden op verdenking van overtreding van artikel 184 Wetboek van Strafrecht (zie achtergrond, onder 4.) en geboeid overgebracht naar het politiebureau.

2. Verzoeker was het niet eens met de wijze waarop de politie tegen hem was opgetreden. Hij diende via zijn gemachtigde bij brief van 23 juni 1997 een klacht in bij de burgemeester van Zeewolde. In deze brief is onder meer het volgende opgenomen:

"Feiten De politie Flevoland is op 16 april 1997 ingeschakeld door de directeur van het asielzoekerscentrum (AZC) te Zeewolde. Aanleiding hiervoor was dat de overplaatsing van een asielzoeker niet kon worden geëffectueerd doordat bewoners van het centrum de weg op een vreedzame wijze versperden. Om de doorgang vrij te maken, werden er vervolgens een groot aantal politieauto's met omstreeks 20 politieagenten vergezeld van honden, ingezet. Dit gebeurde omstreeks 11.00 - 12.00 uur. Cliënt had geen enkel aandeel in de versperring. Hij werd gealarmeerd door de chaotische situatie die was ontstaan naar aanleiding van de inzet van politieagenten en honden. Hij liep naar de plaats waar zich het afspeelde en vroeg aan een aldaar aanwezige medewerkster van Maatschappelijk Werk wat er aan de hand was. Terwijl hij dit vroeg, rende zij weg en zag cliënt een politieagent met een hond op hem afstormen. Hij wilde eveneens wegrennen maar werd gebeten door deze hond. Hij probeerde zich te verdedigen en gaf de hond een klap op zijn hoofd. Hij kreeg vervolgens een vuistslag op zijn hoofd van een politieagent. Duizelig probeerde hij weg te rennen om zichzelf in veiligheid te brengen. Tijdens zijn vlucht kwamen drie honden hem achterna, waarvan 1 losliep en de andere twee aangelijnd waren. Hij viel op de grond en werd wederom gebeten. Volgens cliënt werd er geen enkele poging ondernomen door de politieagenten om de honden aan te trekken. Hij werd door 5 personen geboeid ondanks zijn protesten dat hij gewond was geraakt, bloedde en verzorging nodig had. Een Iraanse asielzoeker probeerde de politieagenten daar opmerkzaam op te maken door "look, look" te roepen. Dit mocht evenwel niet baten. Cliënt is vervolgens naar het

politieburo in Lelystad gebracht alwaar hij in een cel werd ondergebracht. Hij probeerde hen duidelijk te maken (cliënt is afkomstig uit Irak en beheerst het Nederlands noch het Engels in voldoende mate) dat hij naar het ziekenhuis moest in verband met zijn wonden. Dit werd afgewimpeld. Eerst na 1,5 uur kwam er een arts die hem heeft behandeld. Na de behandeling werd hem een papier getoond in een voor cliënt onbegrijpelijke taal. Nadat er contact met het AZC was opgenomen, werd hij omstreeks 18.00 uur vrijgelaten en teruggebracht naar het AZC. Klacht Cliënt heeft de volgende klachten ten aanzien van de hierboven beschreven gang van zaken:

- het politieoptreden was buitenproportioneel en onzorgvuldig nu omstanders zoals cliënt daardoor werden getroffen. Uit het bovengeschetste rijst eveneens de vraag of er tijdens de actie discriminatie toegepast werd, nu cliënt wel werd gevolgd tijdens zijn vlucht om aan de honden te ontkomen en de medewerkster van maatschappelijk werk niet; - tijdens zijn verblijf op het politieburo is geen tolk ingeschakeld noch is hij in de gelegenheid geweest om contact met zijn gemachtigde op te nemen; - er is onvoldoende aandacht besteed aan zijn medische verzorging c.q. de medische verzorging kwam pas zeer laat. Schade Naar aanleiding van bovengeschetste gebeurtenis heeft cliënt lichamelijke letsels opgelopen en de volgende schade geleden:

- materiële schade: schade aan kleding (spijkerbroek, -bloes, -gilet) tengevolge van de hondenbeten. - immateriële schade: pijn, gederfde levensvreugde, psychische schade en geschonden vertrouwen in het politieapparaat in Nederland tengevolge van de wijze waarop de actie is uitgevoerd. Een en ander klemt temeer nu cliënt uit Irak komt waar hij tijdens detentie door de autoriteiten ernstig is mishandeld. - en overige zich in de toekomst tot uiting komende schade. Verzoek Op grond van het bovenstaande verzoek ik u naar aanleiding van het bovenstaande een onderzoek in te stellen naar het optreden van de politie Flevoland en de gevolgen van dit optreden voor cliënt te herstellen."

B. STANDPUNT VERZOEKER

1. Het standpunt van verzoeker is samengevat weergegeven onder klacht.
2. Verzoekers gemachtigde voegde bij het verzoekschrift een medische verklaring van een huisarts te Zeewolde. Hierin is onder meer het volgende te lezen:
"Medische informatie betreffende: (verzoeker; N.o.) 1) Omschrijving van het letsel (...)
. Uitwendig waargenomen letsel: d.d. 16-04-97
1. forse bijtwond Re. pink (hondebeetwonden) 1x ventraal open wond 2 cm 2x dorsaal dichte wond à 2 cm
2. Meerdere bijtwonden Li. arm. Onderhuidse bloeditstoringen.
3. Twee forse bijtwonden Re bovenbeen, waarvan één geïnfecteerd. Diverse malen wondverzorging, antibioticumbehandeling en tetanusprofylaxe was noodzakelijk. Is er sprake van uitwendig bloedverlies? - gering Ja, matig - ernstig
. Is er vermoeden van niet uitwendig waarneembaar letsel? Ja / Neen - is er vermoeden van inwendig bloedverlies? Ja / Neen
4. verstuipte Rechter enkel met inwendig bloedverlies.
. Psychische stoornissen en/of storingen in het bewustzijn. Neen"

C. STANDPUNT BEHEERDER VAN HET REGIONALE POLITIEKORPS FLEVOLAND

1. De korpsbeheerder bracht in reactie op de klacht onder meer het volgende naar voren:

"I. Bewoners AZC geslagen en politiehonden ingezet Op 16 april 1997 werd opgetreden vanwege een verstoring van de openbare orde op het Asielzoekerscentrum (AZC) te Zeewolde. De directie van het AZC had besloten twee bewoners te verwijderen en riep daartoe politiebijstand in. Op het moment dat de politie ter plaatse arriveerde was sprake van een groep van circa 50 personen die een ernstige bedreiging vormden voor de openbare orde. De groep trachtte ambtshandelingen van politiezijde te verhinderen. De groep van circa 50 personen richtte zich op het voertuig waarin één van de twee bewoners van het AZC zat tezamen met twee vrienden. Enkele personen van de groep gingen voor de bus staan en verhinderden het weggrijden. Geprobeerd werd de inzittenden uit de bus te halen. Voor drie de zich in de bus bevindende politieambtenaren ontstond een bedreigende situatie. Zij verzochten via de mobilfoon om assistentie. De diensthondengroep van politie Flevoland had op dat moment elders in Zeewolde haar reguliere training. Deze training werd direct afgebroken bij het verzoek om assistentie op het AZC. Tevens werd assistentie verleend door de Koninklijke Marechaussee te Ermelo (2 medewerkers) en het politiekorps Gelderland-Noord (5 medewerkers). De inzet van politie Flevoland bestond uit 11 medewerkers. Verder waren aanwezig 7 diensthondengeleiders (van Flevoland en Gelderland-Noord). Er werd drie maal in het engels en het nederlands gewaarschuwd dat men zich diende te verwijderen en dat anders geweld zou worden aangewend. De aanwezige groep bewoners was inmiddels gegroeid tot een 60-tal mensen (mannen, vrouwen en kinderen). Op dat moment werd de menigte met inzet van de diensthonden verspreid. Verschillende personen werden gebeten door diensthonden en liepen klappen op van gebruikte wapenstokken. In totaal zijn de diensthonden twee maal ingezet. Na de eerste inzet kon de bus vertrekken. De (geslonken) groep personen richtte zich echter weer op de aanwezige politie ambtenaren waarna een tweede inzet van de diensthonden noodzakelijk was. Tijdens de inzetten verzetten enkele personen zich fysiek tegen het politieoptreden. Enkele verdachten, waaronder klager, werden aangehouden en overgebracht naar het bureau te Lelystad. De directe inzet van diensthonden voorkwam een verdere escalatie. Tevens waren de politieambtenaren genoodzaakt de wapenstok te gebruiken. Ik meen dat het politieoptreden past binnen de beginselen van proportionaliteit en subsidiariteit. Ik acht dit onderdeel ongegrond.

2. Tegen klager werden honden ingezet en klager werd aangevallen met vuistslagen

Klager bevond zich in de menigte en werd aangehouden als verdachte terzake het niet opvolgen van een bevel of vordering. Klager verzette zich tegen zijn aanhouding. De precieze wijze van aanhouding kon door de betrokken politieambtenaar niet meer worden geconstrueerd. Wel geeft hij aan dat het beeld dat door klager wordt geschetst van een drietal loslopende diensthonden die klager beten onjuist is en dat klager evenmin door vijf politieambtenaren is aangehouden en geboeid. Vast staat dat klager gebeten is door een diensthond. Het is ook zeer wel mogelijk dat klager is geslagen met de korte wapenstok.

Aan het bureau is klager medisch behandeld voor verwondingen. Ik meen echter dat de verwondingen te wijten zijn aan het door klager geboden verzet. Indien klager de bevelen had gevolgd en zich had verwijderd ware zijn aanhouding niet nodig geweest. Klager had de bevelen kunnen begrijpen. Aan het bureau is gebleken dat klager de engelse taal machtig is. Ik acht dit onderdeel ongegrond.

3. Klager werd overgebracht

Zoals reeds gesteld werd klager aangehouden terzake het niet opvolgen van een bevel of vordering. De aanhouding van klager was mijns inziens juist. Ik acht dit onderdeel ongegrond."

2. De korpsbeheerder voegde bij zijn reactie onder meer een aan de korpschef gerichte brief van 16 juni 1997 van de chef van het district Flevoland-Midden. Hierin is onder meer het volgende te lezen:

"Op woensdag, 16 april 1997, werd van politiezijde opgetreden op het Asielzoekerscentrum te Zeewolde vanwege een ernstige verstoring van de openbare orde. Dit naar aanleiding van het concrete besluit van de directie van het centrum om twee asielzoekers te verwijderen en te verplaatsen naar een ander AZC. De directeur (...) riep hiertoe politiebijstand in. De geweldsaanwending door aanwezig politiepersoneel (onder leiding van groepschef M. en chef basiseenheid Zeewolde D.) in deze situatie, waarin sprake was van een groep personen ($\pm$ 50) die een ernstige bedreiging vormden voor de openbare orde en die de ambtshandelingen van politiezijde trachtten te verhinderen, acht ik geoorloofd. Het toeval wilde, dat de diensthondengroep politie Flevoland elders in de gemeente Zeewolde haar reguliere training had. Deze training werd direct afgebroken bij het verzoek om assistentie op het AZC. Zoals aangegeven is tevens assistentie verleend vanuit de brigade Koninklijke Marechaussee te Ermelo (2) en politiekorps Gelderland-Noord (5). De eigen inzet van het korps Flevoland bestond uit 10 politiemensen. De aard en samenstelling van de bewoners van het AZC Zeewolde geeft meer onrust en spanning dan gemiddeld. Vorig jaar vond in april de laatste grote escalatie plaats waarbij ME-inzet aan de orde was om de rust te doen wederkeren onder voornamelijk een grote groep Iraniërs. Het opgemaakte proces-verbaal van bevindingen (zie hierna, onder C.3.; N.o.) geeft mijns inziens een volledig beeld op de openbare orde verstoring van 16 april j.l. (...). Doortastend politieoptreden (met de daarbij aangewende mate van geweld) maakte aan de ontstane impasse een eind, waardoor de rust binnen het AZC werd hersteld. Getoetst aan de beginselen van proportionaliteit en subsidiariteit is er geen zwaardere geweldstoepassing geweest dan strikt noodzakelijk. De directe inzet van diensthonden voorkwam verdere escalatie. (...) De naar het districts bureau overgebrachte verdachten zijn te Lelystad voorzien van medische zorg, waarbij één asielzoeker kortstondig is behandeld in het Zuiderzeeziekenhuis."

3. Het door de betrokken politieambtenaren H. en M. op ambtseed opgemaakte en op 16 april 1997 ondertekende proces-verbaal van bevindingen was in afschrift bijgevoegd. In dit proces-verbaal is onder meer het volgende opgenomen:

"Wij, verbalisanten, H. (...) en M. (...) verklaren:

Binnen het bewakingsgebied van de politie Flevoland Midden is (...) gelegen het

Asielzoekerscentrum Zeewolde. In dit centrum wordt, in afwachting van de asielprocedures, onderdak verleend aan enige honderden asielzoekers. Sedert enige tijd heerst er in het AZC enige onrust onder de bewoners. Deze onrust zou haar oorsprong vinden in ontevredenheid m.b.t. de bejegening, het voedsel, de duur van de procedures. Door de directie is getracht middels gesprekken tot een vergelijk met de klagers te komen. Die gesprekken hebben tot op heden (16/04/1997) echter naar de zin van de klagers, onvoldoende vruchten afgeworpen. Kennelijk ten gevolge daarvan waren er op 15/04/1997 pamfletten met een opruiende tekst onder de bewoners verspreid. Reden voor de directie om te besluiten een 2-tal asielzoekers/klagers van het centrum te verwijderen c.q. over te plaatsen naar andere asielzoekerscentra. Eén asielzoeker bleek echter onvindbaar en de andere werd bij zijn overplaatsing vergezeld door 2 vrienden. Nadat zulks aan de betrokkene bekend was gemaakt, was hij met zijn bagage en de 2vrienden in een personenbusje van de politievreemdelingendienst geplaatst. Nochtans een 50-tal bewoners van het centrum verhinderden het wegrijden van dat busje door fysiek voor die bus te gaan staan waarbij zelfs gebruik gemaakt werd van een kinderwagen met baby die voor de bus werd gezet. Vervolgens trachtte men de betrokkenen uit die bus te bevrijden en ontstond een voor de drie in de bus aanwezige collega's een uitermate bedreigende toestand. Zij riepen vervolgens via de mobilfoon de assistentie van andere collega's in. Teneinde assistentie te verlenen verschenen binnen korte tijd:

- een 10-tal collegae politie Flevoland
- een 2-tal collegae van het Wapen der Koninklijke Marechaussee, brigade Ermelo
- een 5-tal collegae Gelderland-Noord
- een 7-tal collegae hondengeleiders, zowel van de Politie Flevoland als Gelderland Noord.
- Chef Basiseenheid Zeewolde, de inspecteur van politie D.

Bij aankomst op het centrum bleek de directeur van het centrum (...) in gesprek met een aantal klagers en was er een status quo ontstaan. Overigens werd dit gesprek in de Engelse taal gevoerd een taal die klaarblijkelijk door velen verstaan en begrepen werd. Dit gesprek is vervolgens, als bemiddelingspoging, op het kantoor van de directeur voortgezet maar bleek na plm. 45 min. vruchteloos. De directeur bleef bij de overplaatsing en verzocht politieassistentie bij de verwijdering van het centrum van de betrokken asielzoekers. Daarop is aan de verzamelde menigte - inmiddels uitgegroeid tot plm. 60 personen, hoofdzakelijk mannen - luid en duidelijk in zowel de nederlandse taal "Hier spreekt de politie. Verwijderd U van deze plaats of geweld zal worden gebruikt" als in de engelse taal "Leave this area or force will used" door mij M. geroepen dat zij zich hadden te verwijderen omdat anders geweld zou worden gebruikt. Het bevel: "This is the police speaking. Please disperse or violence will be used" is door mij, H., 2 maal middels de op één van dienstvoertuigen aanwezige megafoons herhaald. Dit dienstvoertuig stond op een afstand van ongeveer 15 meter van de menigte. Ondertussen stelden de collegae al dan niet met honden maar overigens in uniform gekleed zich op linie voor de menigte op. Door mij M. werd op dat moment de inzet van het beschikbare personeel en de diensthonden noodzakelijk geacht om verdere escalatie en daarmee mogelijkerwijze de noodzaak tot inzet van zwaardere (gewelds-)middelen te voorkomen. Met de inzet van het personeel en de honden, zouden m.i. alsdan de grenzen van proportionaliteit en subsidiariteit niet worden overschreden maar het (doortastend)

optreden zou de ontstane impasse wel doorbreken. Daarop is met alle personeel en de honden op mijn, M., bevel, een charge ingezet op de menigte met als doel de menigte te verspreiden en de bus met haar inzittenden te bevrijden en de rust en orde op het centrum te herstellen, zulks op uitdrukkelijk verzoek van de directeur van het centrum aan de chef basiseenheid Zeewolde. Deze bevrijding gelukte en de bus kon vertrekken. Tijdens de charge verzetten verschillende bewoners zich fysiek tegen de optredende ambtenaren waardoor zij klappen van wapenstokken en beten van diensthonden opliepen. Eén van de bewoners genaamd Q trachtte met een stalen rol-vuilcontainer de collegae te lijf te gaan door deze verrijdbare container met kracht in onze/hun richting te duwen. Deze man die zich - zoals bleek uit zijn gedragingen, uitvallen in de richting van de optredende collegae - bleef verzetten tegen het gegeven bevel en de optredende collega's is aldaar ter plaatse aangehouden ter zake overtreding van artikel 184 van het wetboek van strafrecht.(...)

Nadat in eerste aanleg de menigte verspreid was, keerde de rust weder echter voor korte tijd. Na die korte tijd drong de menigte, enigszins uitgedund, weer op naar de optredende ambtenaren. Daarop is door mij M. ten 2e male een charge gelast. Ook daarbij zijn verschillende mensen licht gewond geraakt, m.n. door beten van diensthonden. Eén van de mensen die een toevlucht had gezocht in de receptieruimte van de gebouwen, traptte een ruit van een deur kapot. Ik H. zag dat die ruit kapot ging maar ik kon niet zien wie hem kapot had getrapt nochtans door de getuige X werd mij een vrouw aangewezen, de enige binnen dat gebied op dat moment, die die ruit vernield zou hebben. Deze vrouw is vervolgens aangehouden ter zake van 141/350 Sr. waarbij zij zich verzette en trachtte weg te komen in een andere richting als door mij H. gewenst. Ook deze vrouw (...) is door mij m.b.v. collega's geboeid en afgevoerd naar het bureau van politie te Lelystad. Tijdens de 2e charge zijn wegens overtreding van art. 184 Sr. nog 2 mensen aangehouden en geboeid overgebracht naar het bureau van politie te Lelystad. Aan het bureau van politie te Lelystad zijn alle verdachten geleid voor de hulpofficier van justitie E. en in diens opdracht voor nader onderzoek en verhoor ingesloten.

. z.v. dat noodzakelijk was is aan hun ook medische verzorging aangeboden. Na de 2e charge is de hoeveelheid personeel gefaseerd afgebouwd totdat de rust en orde weer het normale peil had bereikt. Rond 14.00 uur waren de rust en orde weergekeerd."

4. De korpsbeheerder voegde bij zijn reactie ook een afschrift van een op 16 april 1997 opgemaakte mutatie uit het dag- en nachtrapport van de politie. Hierin is onder meer het volgende te lezen:

"in kort bestek; De directie van het OC Zeewolde heeft al geruime tijd problemen met subversieve bewoners die de rust en orde op het OC verstoren door (mede-)bewoners op te stoken tegen de directie. Klachten die geuit worden hebben betrekking op de bejegening, de kwaliteit van het voedsel, duur van procedures etc. etc. Gisteren is er een opruiend, slinks geproduceerd, pamflet verspreid waarin ook weer aangezet wordt tot actie tegen de directie. Op grond van e.e.a. heeft de directie besloten een 2-tal aanstichters over te plaatsen. Een is er spoorloos, de ander zou door de VD (vreemdelingenpolitie; N.o.) in de bus i.g.v. 2 vrienden naar een ander centrum gebracht worden. Deze aanstichter was in de bus van de VD geplaatst en vervolgens stortte zich een 40-50-tal vreemdelingen op die

bus teneinde de overplaatsing te verhinderen. De bus kon niet verder en de collega's riepen assistentie in. Assistentie is verleend door:

- Verschillende collega's V-dnst en Bur.dnst. bureau Lelystad. - Collega's Gelderland-Noord (Harderwijk) - Collega's Wapen der K.Mar brigade Ermelo - Collega's Gelderland-Noord die met de diensthonden aan het trainen waren - Bijna de voltallige diensthondengroep Midden en Noord. Op het OC was de directeur inmiddels in gesprek met een afvaardiging van de protesterende asielzoekers. Op dat moment heerste er een zodanige status quo dat dat kon. Dat gesprek is op enig moment in het gebouw voortgezet met als uitslag dat de overplaatsing gewoon door ging. Dat die overplaatsing NIET door zou gaan was nl de eis. Chef BE Zeewolde D. is bij dat gesprek aanwezig geweest. Op dat moment de collega's die letterlijk op de hoek stonden te wachten er bijgehaald. Door M. mondeling en H. via de megafoon zowel in het Nederlands als in het Engels duidelijk en op niet mis te verstane wijze 3 maal gewaarschuwd dat men zich diende te verwijderen en dat anders geweld zou worden gebruikt. Ondertussen met de aanwezige collega's 2 linies gevormd, met de diensthonden (7) en hun geleiders voorop. De protestgroep inmiddels uitgegroeid tot plm. 60 man/vrouw/kind, verzamelde zich rond de bus en trachtte rol-containers als blokkade te gebruiken. Met de inzet van personeel en honden (7) de menigte verspreid hetgeen bij de charge met de honden commotie veroorzaakte. Verschillende personen werden gebeten door diensthonden en liepen klappen op van de gebruikte wapenstokken. 1 verdachte (...) aangehouden (tzv 184 Sr), hij wilde ook niet weg toen de honden voor hem stonden, 1 verdachte (vrouw) tzv het vernielen van een ruit van de receptie (141/ 350 Sr.), 1 man (Iraq) in zwarte broek tzv 184 Sr. (deze man liep verwondingen op door beten van een diensthond), 1 man (Iraq) tzv 184 Sr. . z.v. dat noodzakelijk was zijn de mensen aan het bureau direct door een GGD-arts verzorgd aan hun verwondingen. In het totaal zijn er 2 charges uitgevoerd. Door snel, beheerst en gefaseerd terugtrekken was de rust zeer snel weer terug. Verdachten overgebracht naar (het bureau Lelystad; N.o.)."

5. De korpsbeheerder voegde bij zijn reactie ook de door de betrokken politieambtenaren D. en M. opgemaakte geweldsrapportage. Hierin is onder meer het volgende te lezen:

"Op woensdag 16 april 1997 omstreeks 14:07 uur is door D. en M. (...) [x] van het politiekorps van de regio Flevoland [ ] van de KLPD divisie _ [ ] van de _ in (...) te ZEEWOLDE (...), zijnde een AZC, geweld aangewend. HOEDANIGHEID WAARIN GEWELD WERD TOEGEPAST

1. Was er sprake van geweldstoepassing op uitdrukkelijke last van een meerdere?

[x] ja [ ] nee Indien het aanwenden van geweld met gebruikmaking van geweldsmiddelen op uitdrukkelijke last van een **meerdere** heeft plaatsgevonden, dient dit rapport door de meerdere te worden opgemaakt. (...)

2. Toen het geweld werd aangewend was ik:

[ ] alleen [x] samen met 21 collega('s) (totaal)

3. Als u onderdeel uitmaakte van een eenheid, was dit dan:

[ ] in ME-verband [ ] in AE-verband [ ] in "AT"-verband [ ] in B.B.E.-verband [ ] in een team "persoonsbeveiliging" [x] in ander team nl: Dienstgroep Uitruk aangevuld met 7-tal

hondengeleiders VRAGEN MBT HET BEOOGDE DOEL

4. (de dreiging met) het geweldsgebruik had tot doel:

pers(o)n(en) aan te houden als verdachte(n) van overtreding van pers(o)n(en) aan te houden die zich aan rechtmatige vrijheidsbeneming tzv strafbaar feit tracht(en) te onttrekken of heeft/hebben onttrokken pers(o)n(en) te kalmeren orde te handhaven woelingen te beteugelen (grootschalig) eigen lijf en/of goed te verdedigen (noodweer) lijf en/of goed van andere ambtenaren te verdedigen (noodweer) lijf en/of goed van andere derden te verdedigen (noodweer) (...) VRAGEN MBT HET BEREIKEN VAN HET DOEL MIDDELS GEWELDSAANWENDING

5. Werd door uw geweldgebruik (incl. dreigen met geweld) het beoogde doel bereikt?

ja gedeeltelijk nee onbekend

6. Was u vooraf van betrokken verdachte(n) bekend dat:

redelijkerwijs mocht worden aangenomen dat hij/zij een voor onmiddellijk gebruik gereed vuurwapen bij zich heeft/hebben en dit tegen personen zal/zullen gebruiken redelijkerwijs mocht worden aangenomen dat hij/zij een voor onmiddellijk gebruik gereed slag- of steekwapen bij zich heeft/hebben en dit tegen personen zal/zullen gebruiken hij/zij stond(en) gesignaleerd ter zake van hij/zij was/waren verdacht of veroordeeld ter zake van een ernstig misdrijf dat moet worden aangemerkt als grove aantasting van de rechtsorde Uit eerdere ervaringen op het AZC is gebleken dat samenscholingen van een dergelijke aard gemakkelijk leiden tot emotionele uitbarstingen gelet op de achtergronden van de bewoners met een verhoogd veiligheidsrisico. VRAGEN MBT VOORAFGAANDE DREIGING DOOR BETROKKEN VERDACHTE(N)

7. Voorafgaande dreiging was:

niet aanwezig gericht tegen mij persoonlijk gericht tegen andere ambtenaren gericht tegen andere derde(n)

8. Bij deze dreiging werd gebruik gemaakt van:

fysieke kracht slag/steekwapen vuurwapen ander middel nl. VRAGEN MBT GEWELDMIDDEL DAT WERD TOEGEPAST

9. Bij de geweldstoepassing heb ik gebruik gemaakt van:

fysiek geweld korte wapenstok lange wapenstok elektrische wapenstok CS-traangas middels (...) waterwerper surveillancehond inzet beredenen vuurwapen ander middel nl. VRAGEN MBT DE WAARSCHUWING VOORAFGAANDE AAN DE GEWELDSTOEPASSING

10. Als u voorafgaande aan het geweldgebruik heeft gewaarschuwd, was dit dan:

verbaal door te dreigen met wapenstok vuurwapen surveillancehond ander middel nl. door het lossen van _ waarschuwingsschot(en)

11. Hebben de betrokkene(n) naar uw mening deze waarschuwing gehoord en begrepen?

nee slechts ten dele waarschijnlijk wel ja

12. Werd door de waarschuwing (bv het waarschuwingsschot) het beoogde doel (zie boven) bereikt?

nee slechts ten dele ja

13. Als niet werd gewaarschuwd, wat waren dan de omstandigheden die dit niet toelieten?

VRAGEN MBT DE GEVOLGEN VAN HET GEWELDIGEBRUIK

14. Ten gevolge van het aangewende geweld ontstond schade bij:

degene tegen wie het geweld was gericht betrokken ambtenaren (bv kleding, dienstauto) andere derde(n) n.v.t.

15. De bovengenoemde schade bestond uit:

schade aan kleding

16. Ten gevolge van het aangewende geweld ontstond licht, ernstig of zwaar lichamelijk letsel bij:

[Ernstig = facturen, letsel dat operatie noodzakelijk maakt; zwaar = intensive care behandeling nodig, hersenletsel of verwachte blijvende invaliditeit] licht ernstig zwaar degene tegen wie geweld was gericht   andere ambtenaren   andere derde(n)   n.v.t. (...) VRAGEN MBT DE PLAATS WAAR HET GEWELD WERD TOEGEPAST

19. Tijdens de toepassing van het geweld bevond ik mij:

buiten in het politiebureau of politievoertuig binnen

20. Er was sprake van:

daglicht kunstlicht slecht zicht duisternis **21**

I. k was gekleed in:

uniform ME-tenuue andere "politie" outfit burger * Onderstaande vragen uitsluitend invullen wanneer sprake is geweest van het gebruik van het vuurwapen, inclusief het trekken van het vuur wapen en het lossen van waarschuwingsschot(en). Voor iedere ambtenaar die heeft geschoten moet een formulier worden ingevuld. (...)"

6. De korpsbeheerder voegde bij zijn reactie ook een aan de korpschef gerichte brief van 11 december 1997 van de chef van het district Flevoland-Midden. Hierin komt deze op basis van de rapportages van enkele betrokken politieambtenaren (zie hierna, onder C.7.-10.) ter zake van het politietoedreden op 16 april 1997 tot de volgende bevindingen en conclusies:

"...De inhoud van de klacht van de heer F. (verzoeker; N.o.) wordt niet bevestigd door met name de opgemaakte rapportage van inspecteur M. (zie hierna, onder C.8.; N.o.). (...) Een aantal conclusies mijnerzijds:

1. De ervaring van inzet politiediensthonden maakte indruk. Men is zeer ongewoon met dit geweldsmiddel van politiezijde.
2. De hoge mate van onvrede en wantrouwen naar de directie van het AZC en andere voorzieningen. Dit sfeerbeeld bestond al langer binnen de bewoners van het AZC en liep steeds hoger op. De inzet van politie op 16 april 1997 gericht op handhaving van de rechtsorde bevestigde dit nog meer.
3. De weergave van de gewondenlijst met zeer ernstige verwondingen blijkt niet te staven c.q. te verifiëren (de gewonde met een gebroken been bijvoorbeeld).
4. Wellicht heeft de wanhoop, de uitzichtloze situatie van een aantal asielzoekende

mensen effect gehad op de wijze van inhoudelijke samenstelling van de gewondenlijst en andere reacties zoals ten aanzien van het politieoptreden.

5. Ik zie geen aanleiding om u anders te adviseren dan in mijn eerste rapportage van 16 juni 1997. De politieinzet op 16 april 1997 werd min of meer de katalysator van de opgebouwde spanning binnen het AZC..." 7.1. D., chef van de basiseenheid Zeewolde, bracht in zijn rapportage van 30 september 1997 onder meer het volgende naar voren: "Klager klaagt erover dat ambtenaren van het regionale politiekorps Flevoland op 16 april 1997 bewoners van het AZC hebben geslagen en politiehonden tegen hen hebben ingezet, ten gevolge waarvan bewoners gewond zijn geraakt. Voorts klaagt hij erover dat betrokken ambtenaren, toen hij kwam informeren wat er aan de hand was, ook tegen hem honden hebben ingezet, en hem hebben aangevallen met vuistslagen, en hebben overgebracht naar het politiebureau in Lelystad. (...) Op 20 augustus 1997 heeft er tussen klager, zijn advocaat Mr. Y.T.M. Bisseling van de Stichting Rechtsbijstand Asiel Noordoost-Nederland en een tolk, en ondergetekende een gesprek plaatsgevonden conform artikel 1 lid 5 van de Klachtenregeling. Dit is een aangenaam en constructief gesprek geweest, volgens beide partijen, doch het gesprek heeft echter NIET geleid tot wijziging van het standpunt van klager. (...) Voor de verwondingen m.b.t. klager is inmiddels een onderzoek ingesteld en zie hiervoor mijn rapportage van 17 september 1997 (zie hierna, onder C.7.2.; N.o.).

. v.m. een ernstige verstoring van de openbare orde vroeg de directeur van het AZC-Zeewolde om politiebijstand. Ondergetekende heeft met groepschef M. leiding gegeven aan het politieoptreden ter plaatse. Er is door ondergetekende tijdens genoemde politieactie niet geconstateerd dat de mate van het aangewende geweld - tegen klager - buiten proportioneel zou zijn geweest. (...) Klager F. is op de dag van het politieoptreden als verdachte aangehouden ter zake het niet opvolgen van een bevel of vordering en heeft zich kennelijk verzet tegen deze aanhouding. Verdachte F. is na zijn aanhouding conform de voorschriften overgebracht naar het politiebureau te Lelystad en aldaar ingesloten."

7.2. In D.'s rapportage van 17 september 1997 is onder meer het volgende te lezen: "HET VERZOEK (...) De groepschef van het AZC-Zeewolde, inspecteur van politie R. heeft een onderzoek ingesteld wie er mogelijk zitting zouden kunnen hebben in het bewonerscomité. Uit dit onderzoek bleek dat het een Ad-Hoc bewonerscomité betrof, welke thans niet meer bestaat. Het bewonerscomité bestond uit de volgende personen: Naam: Verblijfplaats: Bijzonderheden A1 AZC-Zeewolde Heeft de lijst gemaakt A5 AZC-Groesbeek A6 onbekend A2 AZC-Zeewolde Wist niets van lijst A3 AZC-Zeewolde Wist van lijst A4 AZC-Zeewolde Wist van lijst Tevens heeft (...) de inspecteur van politie R. een onderzoek ingesteld naar de aard van de verwondingen van de slachtoffers van de "Lijst" van 27 gewonden. Uit dit onderzoek blijkt dat 6 personen niet bekend zijn c.q. niet te traceren zijn op dit moment. Eén persoon staat twee maal op de lijst, doch wel opgegeven met andere verwondingen. De resterende 20 personen die allen nog verblijven op het AZC-Zeewolde zijn gehoord over de aard van hun verwondingen, hieruit blijkt het volgende:

(volgt lijst met namen met daarbij aangegeven of deze personen al dan niet gewond zijn

geraakt, al dan niet een arts hebben bezocht, al dan niet bekend zijn op het AZC; N.o.) Bijna alle bovengenoemde personen die geen arts bezocht hebben, kunnen geen uiterlijke kenmerken van hun genoemde verwondingen tonen. Er zijn zelfs vier personen die in het geheel niet gewond zijn geweest, ondanks dat dit op de lijst staat vermeld. De (...) bijlagen, zijn verklaringen van een arts waaruit blijkt dat er minimale verwondingen zijn, veelal veroorzaakt door het - hard - weglopen. Van de genoemde (...) bijlagen zijn twee bijtgevallen volgens de verklaringen van de arts en één geval van een schaafwond veroorzaakt door tanden van een hond. Van bovenstaande lijst is er niemand naar het ziekenhuis geweest voor het laten verzorgen van verwondingen. Uit bovenstaande blijkt dat de verwondingen op de "lijst" van 17 april 1997 grotendeels bezijden de waarheid zijn en slechts op een enkel geval klopt met de waarheid."

8. De betrokken politieambtenaar M. bracht in zijn rapportage van 2 december 1997, in aanvulling op zijn eerdere rapportages (zie hiervóór, onder C.3. en C.5.), onder meer het volgende naar voren:

"Op 16/04/97 is op het AZC Zeewolde op verzoek van de Directeur en in opdracht en onder leiding van de CBE Zeewolde opgetreden tegen een groep bewoners die trachtten een transport te verhinderen. Nadat geruime tijd was geprobeerd de actievoerenden middels overleg te bewegen hun handelen te staken en bleek dat dit op geen enkele wijze kon worden bewerkstelligd en het doel niet op enige andere wijze kon worden bereikt is overgegaan tot een planmatige en gestructureerde aanpak. Doelstelling daarbij was om tijdens een kortdurend, massief en snel optreden beweging en ruimte te verschaffen zodat het geplande transport doorgang kon vinden, en daarmee de openbare orde op het AZC te herstellen. Om de veiligheid van het politiepersoneel zoveel mogelijk te garanderen en een verdere geweldsescalatie te voorkomen is niet gekozen voor een statisch optreden. Uit eerdere ervaringen op het AZC is gebleken dat dit een sterke aanzuigende werking heeft van toeschouwers en deelnemers, waardoor de politie mogelijkwerijs tegen een overmacht aan betrokkenen gesteld zou kunnen worden. Daartoe is het aanwezige politiepersoneel vooraf geïnstrueerd. Bij het optreden is een zogenaamde opbouw in de fasering van de mate van geweldsgebruik toegepast, waarbij zoals eerder gerelateerd uitgebreid en meermaals mondeling is gewaarschuwd. Tevens is gekozen voor een werkwijze waarbij een opstelling is ingenomen waarbij sprake was van 2 linies, te weten een voorste linie bestaande uit de politie-surveillancehonden met geleiders. Daarachter was een linie geformeerd van collega's die als taak hadden eventuele aanhoudingen te verrichten, in samenwerking met de hondengeleiders. De genoemde formatie is door mij ter plaatse opgesteld op enkele tientallen meters van de samscholing. Vervolgens zijn de sommaties tot verwijderen gedaan. De dreiging die van deze procedure uitging had echter niet het beoogde effect en derhalve is in mijn opdracht langzaam een voorwaartse beweging ingezet. Hierbij is de gelegenheid gegeven om zich alsnog te verwijderen. Op dat moment bevond ik mij kort achter de linies. Ik was in staat de benodigde aanwijzingen en waarnemingen te doen. Tevens is vooraf aan de betrokken politieambtenaren aangegeven in welke richting de verwijdering plaats zou hebben, waarbij zorg is gedragen voor voldoende mogelijkheid om op een veilige manier weg te komen. Door een aantal

demonstranten werd de confrontatie aangegaan met de politie en werd zelfs ingelopen op de politielinies. Het door de klager gerelateerde geweld door de politie in die mate is door mij niet waargenomen. Er is door de aanwezige politieambtenaren beheerst en proportioneel opgetreden. Het door de klager geschetste beeld waarbij hij door zelfs drie, al dan niet loslopende, politiehonden is gebeten en door een vijftal agenten is geboeid is mijns inziens onjuist. De wijze van aanhouding kan door mij in detail niet meer worden gereconstrueerd. De klager F. is ten behoeve van het transport de handboeien aangelegd. Het door hem zelf geformuleerde gegeven dat hij zich probeerde te onttrekken aan de aanhouding en geweld gebruikte tegen de politie in combinatie met de omstandigheden waaronder de aanhouding plaatsvond, te weten een grootschalig optreden met een gewelddadig en dreigend karakter tegen de politieambtenaren, rechtvaardigt dit handelen zoals geformuleerd in artikel 22 van de ambtsinstructie (zie achtergrond; N.o.). Ter plaatse zijn door mij aanwijzingen gegeven aan politieambtenaren belast met het transport van de verdachten om zo spoedig mogelijk bij insluiting aan het bureau van politie te Lelystad zorg te dragen voor de eventuele medische verzorging van gewonde arrestanten. Zo spoedig mogelijk na het optreden van de politie heeft deze zich teruggetrokken van het terrein. Opnieuw om escalatie en verdere confrontatie te voorkomen. Gedurende het hele optreden was ik mij bewust van het feit dat het AZC Zeewolde bewoond wordt door mensen met veelal een getraumatiseerd verleden. Een aantal van deze gevallen zijn mij persoonlijk bekend. Uit eerdere ervaringen is gebleken dat relatief kleine verstoringen van de openbare orde op het AZC explosief kunnen escaleren. Geprobeerd is door een krachtdadig en snel optreden de risico's voor het politiepersoneel zo klein mogelijk te houden en een verdere escalatie te voorkomen. De suggestie van discriminatie is mijns inziens een goedkope manier van uitspelen van de "racial card" en mist elke grond. Daarnaast wordt dit door mij persoonlijk als grievend en weerzinwekkend ervaren."

9. De betrokken politieambtenaar Ho. bracht in zijn rapportage van 8 oktober 1997 over het verhoor van verzoeker onder meer het volgende naar voren:

"De verdachte is gehoord aan het bureau van politie te Lelystad. De verdachte zat in verband met verwondingen te wachten op de komst van een behandelend arts. De verdachte sprak mij rapporteur daar aan in de engelse taal. Ik heb de verdachte in het engels medegedeeld dat hij niet tot antwoorden verplicht was. De verdachte verklaarde dat hij mij had begrepen. Verdachte verklaarde mij daar in het engels dat hij niets met het hele gebeuren van doen had en dat hij verder niets te verklaren had. Direct na het korte verhoor is de verdachte onder behandeling gesteld van een arts. Verdachte verklaarde later zijn verklaring niet te willen ondertekenen, omdat hij de engelse taal niet machtig was en omdat hij niet kon lezen wat ik in het nederlands op papier had gezet. De verdachte is niet met een telefonische tolk gehoord, daar hij mij zelf in de engelse taal aansprak en verklaarde mij te begrijpen toen ik hem in het engels mededeelde dat hij niet tot antwoorden verplicht was. Tijdens het verhoor gaf verdachte antwoord op de door mij rapporteur in het engels gestelde vragen."

10. In een rapportage van 27 augustus 1997 van de inspecteur van politie R. is onder meer het volgende opgenomen:

"In opdracht van de chef van de Basiseenheid Zeewolde, D. heb ik een nader onderzoek ingesteld omtrent de onregelmatigheden op het AZC Zeewolde d.d. 16 april j l. Mijn opdracht was om A: De aard van de verwondingen van slachtoffers te onderzoeken B: Onderzoek ingesteld wie er mogelijk zitting zouden kunnen hebben in de bewonerscommissie. Er is door het bewonerscomité een gewondenlijst opgemaakt. Naar aanleiding van deze gegevens heb ik een aantal personen gehoord . Niet gehoord zijn: Z1 (...) deze persoon is verhuisd. Z2' gegevens waren onvoldoende om achter de identiteit van betrokkene te komen. Z3 idem Z2. Z4 en Z5. Deze mensen waren die dag op bezoek op het centrum. Verder geen gegevens bekend. Derhalve niet gehoord. Z6 idem Z2. Op woensdag 30 juli 1997 heb ik gehoord een persoon die mij opgaf te zijn: A7 (...) verklaarde mij dat hij bij het incident aan rug en voeten licht gewond geraakt is. Hij heeft hier ongeveer 4 dagen last van gehad in de vorm van een lichte pijn en moeilijk kunnen lopen. Hij heeft aan zijn verwondingen geen blijvend letsel overgehouden. Op mijn vraag of hij wist of er een bewonerscommissie was, antwoordde hij dat er een ad hoc bewonerscommissie geweest is. Deze commissie is ad hoc in het leven geroepen naar aanleiding van de gebeurtenissen van die dag. Hij wist wel welke gezichten er in de commissie zaten maar kon geen namen aan mij doorgeven. Op donderdag 31 juli 1997 heb ik gehoord een persoon die mij opgaf te zijn genaamd: A8 (...) staat op de gewondenlijst als (...) vermeld. A8 deelde mij mede dat zij van de gebeurtenissen als hierboven genoemd afgwist. Zij had de gebeurtenissen wel gezien, doch was niet gewond geraakt. Op dinsdag 5 augustus 1997 heb ik gehoord een persoon die mij opgaf te zijn genaamd: A9 (...) staat op de gewondenlijst als (...) vermeld. A9 deelde mij mede dat zij wel aanwezig was geweest bij genoemde gebeurtenissen, doch dat zij niet gewond was geraakt. Van een bewonerscommissie wist zij niets te vertellen. Op dinsdag 5 augustus 1997 heb ik gehoord een persoon die mij opgaf te zijn: A10 (...) deelde mij mede dat hij tijdens genoemde gebeurtenissen gewond geraakt was. Hij was gebeten door een hond. Een politiehond had hem 3 keer gebeten. Hij is hiervoor naar een dokter geweest en heeft ongeveer 14 dagen last van de beten (3 in totaal) gehad. Thans heeft hij geen last meer van de verwondingen. Van de bewonerscommissie was hij geen lid geweest. De verklaring van A10 is met een medische verklaring ondersteund. Op dinsdag 5 augustus 1997 heb ik gehoord een man die mij opgaf te zijn genaamd: A1 (...) deelde mij mede dat hij gewond was geraakt tijdens genoemde gebeurtenissen. Hij had kneuzingen opgelopen aan een enkel en aan zijn rechterhand. Hij was daarvoor niet naar een dokter geweest. Dit omdat hij geen vertrouwen heeft in de medische opvang op het AZC Zeewolde. Verder deelde hij mij mede dat hij de gewondenlijst zoals ik die hem toonde gemaakt had. Hij had dit gedaan bij de Vluchtelingenwerk op het AZC. Verder deelde hij mede dat hij lid was van de bewonerscommissie (...). Op dinsdag 5 augustus 1997 heb ik gehoord een man die mij opgaf te zijn genaamd: A2 (...) deelde mij mede dat hij bij genoemde gebeurtenissen aan een van zijn benen, hij wist niet meer welke, gewond was geraakt. Hij heeft zich hiervoor laten behandelen door een arts op het AZC Zeewolde. Verder deelde hij mede dat hij een van de leden van de

bewonerscommissie was geweest. Hij wist echter niet dat deze commissie een brief had geschreven, het was in ieder geval dan buiten zijn medeweten gegaan. Hij wist hier dus niets van. De verklaring van A2 is met een medische verklaring ondersteund. Op dinsdag 5 augustus 1997 heb ik gehoord een man die mij opgaf te zijn genaamd:

A11 (...) deelde mede dat hij tijdens genoemd voorval gevallen was toen hij voor de honden vluchtte. Hij raakte slechts licht gekneusd aan een van zijn voeten. Het was niet ernstig derhalve was hij ook niet naar een dokter geweest. Over het voorval had hij wel met een advocaat gesproken doch hij had geen klacht ingediend. Hij was geen lid van de bewonerscommissie, wist ook niet te vertellen wie daar zitting in had. Op dinsdag 5 augustus 1997 heb ik gehoord een vrouw die mij opgaf te zijn genaamd:

A12 (...). Op de gewondenlijst aangeven als (...). A12 deelde mij mede dat zij wel aanwezig was geweest bij genoemde gebeurtenissen, doch dat zij in het geheel niet gewond was geraakt. Zij kende de bewonerscommissie niet en had ook geen brief geschreven omtrent het politieoptreden. Op dinsdag 5 augustus 1996 heb ik gehoord een man die mij opgaf te zijn genaamd:

A13 (...) deelde mij mede dat hij tijdens genoemde gebeurtenissen gewond was geraakt aan een voet en hand. Dit was gebeurd door de beet van een politiehond. Hij was niet naar een dokter geweest, dat vond hij niet nodig. Hij was geen lid van de bewonerscommissie, had ook geen idee wie daarin zaten. Hij had ook geen brief geschreven naar de politie. Op dinsdag 5 augustus 1997 heb ik gehoord een man die mij opgaf te zijn genaamd:

. (verzoeker; N.o.) deelde mij mede dat hij door politiehonden gebeten was in armen en benen. Daardoor was hij gewond geraakt. Hij is hiervoor behandeld door een arts op het AZC te Zeewolde. Hij was dus niet in een ziekenhuis geweest. Hij was geen lid van de bewonerscommissie en had ook geen idee wie daarin konden zitten. De verklaring van F. is met een medische verklaring ondersteund (zie hiervóór, onder **B.2.**). Op dinsdag 6 augustus 1997 hoorde ik een jonge vrouw die mij opgaf te zijn genaamd:

A14 (...) deelde mij mede dat zij per ongeluk bij de gebeurtenissen betrokken was geraakt. Zij kwam uit school en zag dat politiehonden tegenover de school achter mensen aan zaten. Zij raakte daardoor in paniek en vluchtte voor de honden terwijl die niet achter haar aan zaten. Tijdens de vlucht kwam zij te vallen en daardoor raakte zij gewond aan 2 tanden. Door een tandarts in Zeewolde is dit hersteld. Op woensdag 6 augustus 1997 heb ik gehoord een man die mij opgaf te zijn genaamd:

A15 (...) verklaarde dat hij bij genoemde gebeurtenissen gewond was geraakt aan zijn beide benen. Dit was door hondenbeten gekomen. De hondenbeten waren afkomstig van politiehonden. Tevens waren zijn kleren kapot geraakt. Hij was niet naar een dokter geweest omdat de wonden niet zo ernstig waren geweest. Thans had hij geen last meer van de verwondingen. Hij had ook niet lang last gehad. Op dinsdag 19 augustus 1997 heb ik gehoord een man die mij opgaf te zijn genaamd:

A16 (...) verklaarde dat hij bij genoemde gebeurtenissen door een politiehond in zijn voet gebeten was. Hij was in eerste instantie wel bij een dokter geweest, doch die had hem medegedeeld dat hij later terug moest komen in verband met de toeloop bij de medische

opvang op het AZC. Hiervan had A16 echter later geen gebruik meer gemaakt. A16 toonde aan mij zijn rechtersvoet waarin de verwondingen volgens hem nog te zien waren. Ik zag dat de huid wel van een andere structuur was, doch ik kon niet de conclusie trekken of het gevolg was van een hondenbeet. (...) Verder deelde A16 mede dat hij niet op de hoogte was van een bewonerscommissie of iets dergelijks. Op dinsdag 19 augustus 1997 heb ik gehoord een man die mij opgaf te zijn genaamd:

A3 (...) verklaarde dat hij aanwezig was geweest bij genoemde gebeurtenissen en dat hij gewond was geraakt. Hij was met een gummiknuppel door een agent geslagen op zijn schouders en rug geslagen. Lichamelijk is hij hier niet gewond van geraakt, doch geestelijk wel. Sinds die tijd heeft hij slapeloze nachten. Hij is hiervoor onder doktersbehandeling geweest. Verder deelde hij mede dat hij lid was geweest van de bewonerscommissie. (...) De verklaring van A3 wordt ondersteund door een medische verklaring. Op dinsdag 19 augustus 1997 heb ik gehoord een man die mij opgaf te zijn genaamd:

A17 (...) op de gewondenlijst aangegeven als (...). A17 verklaarde dat hij wel bij de gebeurtenissen aanwezig was geweest, doch dat hij niet door politiehonden was gebeten en ook niet gewond was geraakt. Over de bewonerscommissie kon hij mij geen mededelingen doen, daar hij niet op de hoogte was van een dergelijke commissie. (...) Op dinsdag 26 augustus 1997 heb ik gehoord een man die mij opgaf te zijn genaamd:

A18 (...) verklaarde dat hij bij de genoemde gebeurtenissen aanwezig was geweest. Hij was door een politiehond in een van zijn benen gebeten hij raakte hierdoor gewond en zijn broek raakte kapot. Tevens was hij met een wapenstok geslagen waardoor hij slapeloze nachten had gehad. Hij was voor zijn verwondingen bij de dokter geweest. Hij was geen lid geweest van een bewonerscommissie of iets dergelijks. Tevens verklaarde hij dat hij geen brief had geschreven om zijn beklag te doen over de genoemde situatie. Een uittreksel van het medisch dossier van A18 gaat als bijlage hierbij. Uit dit dossier blijkt trouwens dat A18 tegenover de arts verklaart heeft dat hij met een wapenstok is geslagen. Over het bijten van een hond heeft hij tegenover de arts niets verklaard. (...) Op woensdag 27 augustus 1997 heb ik gehoord een man die mij opgaf te zijn genaamd:

A19 (...) verklaarde dat hij aanwezig was geweest bij genoemde gebeurtenissen. Tijdens een charge was hij voor de politie op de vlucht geslagen. Tijdens de vlucht was hij gevallen en hierdoor licht gewond geraakt aan zijn lichaam. Hij was hiervoor naar een dokter geweest en had voor de verwondingen medicijnen gekregen. Bij dit rapport wordt een medische verklaring betreffende A19 bijgevoegd. (...) Op woensdag 27 augustus 1997 heb ik gehoord een man die mij opgaf te zijn genaamd:

A20 (...) gaf aan dat hij aanwezig was geweest bij de genoemde gebeurtenissen. Tijdens een charge was hij door een politiehond in zijn linkerarm gebeten. Hij raakte hierdoor gewond en zijn jas raakte hierdoor kapot. Tevens was hij door een politieman met een wapenstok geslagen op voeten en schouders. Voor zijn verwondingen heeft hij zich onder behandeling laten stellen van de arts op het AZC. A20 gaf aan dat hij geen lid was van de bewonerscommissie en van het schrijven van een brief niets wist. Bij dit rapport wordt als bijlage (...) bijgevoegd een medische verklaring omtrent de verwondingen. Op woensdag 27 augustus 1997 heb ik gehoord een vrouw die mij opgaf te zijn genaamd:

A4 (...) verklaarde dat zij lid was van de indertijd bestaande bewonerscommissie. Deze commissie bestond uit mensen die ontevreden waren omtrent de voedselverstrekking op het AZC. Van de geschreven brieven was zij op de hoogte. Zij was dan ook aanwezig bij de genoemde gebeurtenissen. Tijdens de door de politie uitgevoerde charge was zij gevallen en was haar broek kapot geraakt. Tevens raakte haar linkerknie licht gewond. Dit is met behulp van koeling binnen 24 uur overgegaan. De commissie bestaat intussen niet meer volgens A4. Op woensdag 27 augustus 1997 heb ik gehoord een man die mij opgaf te zijn genaamd:

A21 (...) verklaarde mij dat hij aanwezig was geweest bij genoemde gebeurtenissen. Tijdens een charge was hij gewond geraakt, dit kwam doordat hij viel. Door deze val kneusde een enkel van hem. Door de politie is geen lichamelijk geweld tegen hem gebruikt. Hij is niet naar een dokter geweest op het AZC daar deze samen met de directeur van het centrum een blok vormen tegen de asielzoekers. Hij had geen vertrouwen in de dokter." 11. Politieambtenaar Dt. stelde in opdracht van de chef van het district Flevoland-Midden een nader onderzoek in naar (de oorzaken van) de gebeurtenissen op 16 april 1997. In zijn ter zake opgestelde rapportage van 13 november 1997 is onder meer het volgende opgenomen:

"Mijn vraagstelling richtte zich op de volgende 3 elementen. - Wat was de aanleiding voor het oprichten van de bewonerscommissie. Bestond deze al voor de politie-inzet van 16 april 1997. - Hoe was de beleving van het politieoptreden op 16 april 1997. - Eventuele verklaring / reactie op gegeven dat na verificatie- dat een groot deel van de verwondingen niet aan de orde bleek te zijn. Op dinsdag, 28 oktober 1997, omstreeks 09.30 uur heb ik gehoord een man die opgaf te zijn: A1 (...) Hij verklaarde, dat hij in januari 1997 is komen wonen in het AZC te Zeewolde. Hij was kort na deze datum medeoprichter van de bewonerscommissie. De commissie werd opgericht omdat het voedsel slecht was, men zelf wilde koken en dat er derhalve gestopt moest worden met het verstrekken van voedsel uit de centrale keuken. Tevens werd de commissie opgericht omdat er geen persvrijheid was. Er was voor de oprichting van hun commissie wel een commissie, doch deze was weinig effectief. (...) Er is geen begrip voor het politieoptreden. De politie werd gestuurd door de directeur. Met de directeur was niet te overleggen. Vooral de inzet van honden heeft veel weerstand opgeroepen bij de bewoners van het AZC. Er is geen vertrouwen in de dokter op het centrum. Daarom zijn veel gewonden niet naar de dokter gegaan. Dit geeft het vertekende beeld met betrekking tot de lijsten van de gewonden. Hij gaat ook niet meer naar de dokter. Hij vertrouwt de dokter niet. Deze zegt o.a. dat zijn gezichtshuidaandoening alleen over gaat als hij ander voedsel gaat eten. Op dinsdag, 28 oktober 1997, omstreeks 10.45 uur heb ik gehoord een man die opgaf te zijn: A2 (...) Hij verklaarde, dat hij medeoprichter is geweest van de bewonerscommissie op het AZC te Zeewolde. De commissie is voor 16 april 1997 opgericht. Hij weet niet meer precies wanneer. Hij had zelf problemen. Dit is de reden waarom hij niet meer weet wanneer de commissie is opgericht. Volgens hem was er geen andere bewonercommissie op het AZC. Er was een breed draagvlak onder de bewoners voor de commissie. Beslist niet alleen Afrikaanse bewoners. De commissie is in het leven geroepen uit onvrede over de situatie

op het AZC, o.a. het voedsel was slecht en je werd beknot in je rechten. Op 16 april 1997 moest iemand van het centrum. Dit werd in eerste instantie verhinderd door andere bewoners. Toen kwam de politie met honden. De honden werden ingezet o.a. tegen vrouwen en kinderen. Het leek wel oorlog. Het leek A2 sterk overdreven. Hij weet eigenlijk niet wat de gewoonte is in Nederland in zulk soort situaties. Het optreden was in zijn ogen niet nodig. Hij weet niet wat de rol van de directeur geweest is. Volgens A2 heeft de directeur de politie geroepen. A2 vertrouwt hier niemand. De directeur niet, de dokter niet, de politie niet en zelfs zijn advocaat niet. Hij denkt dat veel mensen niet naar de dokter geweest zijn. De dokter heeft alleen maar een lijst van mensen die wel geweest zijn, terwijl er meer mensen gewond geraakt zijn door het politieoptreden. Op woensdag, 29 oktober 1997, omstreeks 09.30 uur heb ik een man gehoord die opgaf te zijn: A3 (...) Hij verklaarde, dat hij sinds februari 1997 woonachtig is op het AZC te Zeewolde. Hij is medeoprichter van de bewonerscommissie. (...) Het is de fout van de directeur dat er zo door de politie is opgetreden op 16 april 1997. Dit naar aanleiding van een overplaatsing van een bewoner. De directeur wilde niet luisteren. Hij beloofde dingen die hij vervolgens niet na kwam. De dokter liegt met zijn lijst. Er zijn meer gewonde mensen bij de dokter geweest, maar deze werden weggestuurd door hem. (...) Op woensdag, 29 oktober 1997, omstreeks 10.30 uur heb ik een vrouw gehoord die opgaf te zijn: A4 (...) Zij verklaarde, dat zij medeoprichtster is geweest van de bewonerscommissie. De mede door haar opgerichte commissie is een voortzetting van de al bestaande commissie. (...) Volgens de directeur was de commissie illegaal. Het politieoptreden was een schokkende ervaring. Veel bewoners wisten niet wat er aan de hand was. Omdat zij dachten dat er iemand overgeplaatst werd omdat hij het niet eens was met de directeur is de actie van bewonerszijde ondernomen. Later hoorde A4 dat hij is overgeplaatst om een andere reden. De rol van de directeur is slecht. Hij maakte misbruik van zijn positie en van de politie. (...)"

D. REACTIE VERZOEKER

Verzoekers gemachtigde bracht in reactie op de door de korpsbeheerder overgelegde stukken bij faxbericht van 9 september 1999 onder meer nog het volgende naar voren: "De korpsbeheerder stelt dat het politieoptreden paste binnen de beginselen van proportionaliteit en subsidiariteit. Cliënt vermag dit niet in te zien. Hij is van mening dat in dit geval een zwaardere geweldstoepassing heeft plaatsgevonden dan strikt noodzakelijk. Hij wijst daarbij op de volgende omstandigheden:

- de noodzaak om diensthonden in te zetten, blijkt niet; het was slechts toeval dat de oproep om assistentie de diensthondengroep tijdens de reguliere training bereikte. Dit blijkt duidelijk uit de stukken.
- er wordt geen enkele motivering gegeven waarom er - ondanks de toevallige aanwezigheid van diensthonden - afgezien is van een andere, mindere zware geweldstoepassing, laat staan dat er gepoogd is om met een andere, minder zware geweldstoepassing de ontstane commotie op te lossen. Dit klemt temeer nu er schijnbaar bij een eerdere vergelijkbare situatie geen gebruik is gemaakt van diensthonden. De aard en samenstelling van de bewoners van een AZC, die - zoals opgemerkt in de stukken - zeer ongewoon met dit geweldsmiddel van politiezijde zijn, zou bovendien een reden

temeer zijn om op een andere wijze de rust te herstellen. Er wordt dan ook ernstig betwijfeld of de inzet van diensthonden de enige uitweg voor de impasse was. - in tegenstelling tot wordt gesteld voorkwam de directe inzet van diensthonden niet de escalatie, maar lijkt eerder het tegendeel het geval: de inzet van diensthonden veroorzaakte de escalatie (zie hiervoor: men is ongewoon met dit middel; "het maakte indruk" is ongetwijfeld waar doch slechts in negatieve zin). Ik verwijs naar de klacht: "Cliënt had geen enkel aandeel in de versperring. Hij werd gealarmeerd door de chaotische situatie die was ontstaan naar aanleiding van de inzet van politieagenten én honden". Bij het uitvoeren van een actie dient men terdege doel en middel af te wegen. In casu is reeds gesteld voor wat betreft doel t. w. het voorkomen van verdere escalatie zeer wel op een andere wijze kon worden gerealiseerd, althans had moeten worden overwogen. Daarbij dient bovendien niet alleen de veiligheid van het politiepersoneel, maar ook de veiligheid van de desbetreffende groep c.q. de omgeving te worden betrokken. Het laatste vormde geen factor bij de overweging, zoals uit de stukken blijkt. - als het inzetten van diensthonden al als passend binnen de beginselen van proportionaliteit en subsidiariteit moet worden gekwalificeerd bij de eerste inzet, hetgeen wordt betwist, dan kan dit in ieder geval niet gezegd worden van de tweede inzet. Immers aangegeven wordt dat de groep "geslonken" was. De korpsbeheerder stelt vervolgens dat cliënt de bevelen had kunnen begrijpen en het verzet tegen de aanhouding met de daaruit voortvloeiende gevolgen aan hem zelf te wijten is geweest. Te dien aanzien wordt gewezen op het volgende:

- cliënt was de engelse dan wel nederlandse taal niet of nauwelijks machtig. Dit blijkt ook uit de stukken waarin o.m. wordt gesteld: 'Achteraf ware het beter geweest dhr. F. middels een tolk te horen'. Gesteld wordt dat men er op grond van de waarschuwingen zich te verwijderen en dat bij weigering geweld werd toegepast in het nederlands en engels niet vanuit had kunnen gaan dat dit door een ieder begrepen werd gelet op de samenstelling van de bewoners van het AZC. Als bekend wordt verondersteld dat velen geen Europese talen beheersen dan wel slechts een aantal woorden weet waarvan vervolgens - ook als dit in een normale situatie gebeurt - wil men zeker zijn dat het inderdaad begrepen wordt, nogmaals dient te checken.
- dientengevolge kan ook niet gesteld worden dat cliënt het gegeven bevel niet opgevolgd heeft. Hij bood overigens geen verzet tegen aanhouding, hij probeerde zich alleen te verweren tegen de aanval van de diensthonden, hetgeen hem niet kan worden verweten. Uit de schets van de situatie in de klacht van cliënt blijkt overigens niet dat hij het bevel niet wilde opvolgen, als hij dit al had begrepen uit de waarschuwingen. Er blijkt slechts dat naar aanleiding van de honden die kwamen aanstormen de medewerker van Maatschappelijk Werk zich probeerde in veiligheid te stellen. Uit dit wegvluchten alsmede de honden kon cliënt wellicht begrijpen dat het de bedoeling was om zich te verwijderen. Hij had echter geen gelegenheid meer zich uit de voeten te maken.
- of cliënt verzet heeft gepleegd tegen aanhouding dan wel zich wilde verweren tegen de honden komt uit de stukken niet duidelijk naar voren. Er wordt immers gesteld "De precieze wijze van aanhouding kon door de betrokken ambtenaar niet meer worden geconstrueerd". Een dergelijke vage verklaring kan niet tot de conclusie leiden dat verzet tegen aanhouding is gepleegd. Gelet op het vorenstaande blijft cliënt bij zijn klacht

tegen het politieoptreden in AZC Zeewolde d.d. 16 april 1997."

Beoordeling

I. . Ten aanzien van het slaan

1. Verzoeker klaagt er in de eerste plaats over dat ambtenaren van het regionale politiekorps Flevoland op 16 april 1997 bewoners van het asielzoekerscentrum te Zeewolde (hierna: AZC) hebben geslagen, ten gevolge waarvan verschillende bewoners gewond zijn geraakt. Hij klaagt er verder over dat politieambtenaren van dit korps ook hem vuistslagen hebben gegeven toen hij kwam informeren wat er aan de hand was.
2. Op 16 april 1997 riep de directeur van het AZC de assistentie in van de politie. Er waren problemen ontstaan bij de overplaatsing van twee asielzoekers. Drie politieambtenaren gingen naar het AZC. Toen zij één van de betreffende personen ter verwijdering van het AZC in een politiebusje wilden meenemen, trachtte een groep bewoners van het AZC dit te verhinderen door de politieambtenaren de doorgang te versperren.
3. De politie heeft naar voren gebracht dat, er naar aanleiding van het besluit van de directeur van het AZC tot overplaatsing van een tweetal bewoners van dat AZC, een openbare orde probleem was ontstaan op het terrein van de AZC. Voorts voelde het drietal politieambtenaren, die ter plaatse waren gegaan om de overplaatsing van de twee asielzoekers te effectueren, zich bedreigd door een groep personen die de verwijdering van die twee personen trachtte te beletten. De betreffende politieambtenaren riepen assistentie in van collega's. Daarop verschenen in totaal zeventien ambtenaren van de politiekorpsen Flevoland en Noord- en Oost-Gelderland en van de Koninklijke Marechaussee. Voorts gaf een groep van zeven hondengeleiders gehoor aan de oproep. Zij waren die dag toevalligerwijze in de nabijheid van het AZC aan het trainen met hun honden. Nadat de politieassistentie ter plaatse was verschenen, is er een gesprek over de ontstane situatie op het asielzoekercentrum geweest tussen de directeur en een afvaardiging van de bewoners. De betrokken politieambtenaar D. was bij dat gesprek aanwezig. De directeur bleef bij zijn beslissing tot overplaatsing van de twee al eerder aangeduide personen. Hij verzocht de politie (andermaal) om assistentie. Inmiddels was de groep bewoners, die de politiebus de doorgang versperde, verder aangegroeid.
4. De betrokken politieambtenaren D. en M., beiden hulpofficier van justitie, hadden die dag de leiding over het politieoptreden. Zij hebben in hun ter zake opgemaakte rapportages (zie bevindingen, onder C.3-5., 7-8.) aangegeven dat zij ermee bekend waren dat in het AZC al enige tijd onrust heerste onder de bewoners. Voorts was het hun bekend dat ongeveer één jaar eerder ME-inzet nodig was geweest om een grootschalige ordeverstoring op het terrein van het AZC onder controle te krijgen.
5. M. heeft nog naar voren gebracht dat hij - gelet op eerdere gebeurtenissen op het AZC waarbij relatief kleine ordeverstoringen explosief waren geëscaleerd - direct politieoptreden noodzakelijk achtte (zie bevindingen, onder C.8.).

. stelde de beschikbare politieambtenaren in twee linies op. D. en M. hebben vervolgens, zoals onweersproken naar voren is gebracht, de groep bewoners die de verwijdering van de betreffende asielzoeker trachtte te voorkomen driemaal in het Nederlands en in het Engels gewaarschuwd zich te verwijderen. Voorts hebben zij de groep meegedeeld dat geweld zou worden gebruikt als hieraan geen gehoor zou worden gegeven. Aldus is in ieder geval in voldoende mate invulling gegeven aan het vereiste van artikel 8, eerste lid, van de Politiewet 1993 (zie achtergrond, onder 1.) dat voorafgaande aan het (eventueel) gebruik van geweld zo mogelijk een waarschuwing moet worden gegeven.

6. De gegeven waarschuwingen leidden er niet toe dat de versperring werd opgeheven. Gelet op het feit dat het eerdere (bemiddelings)gesprek tussen een afvaardiging van de bewoners en de directeur in de Engelse taal was gevoerd, mocht de politie ervan uitgaan dat de vorderingen en de waarschuwingen in het Nederlands en het Engels door de meeste aanwezigen goed waren begrepen. Los daarvan had het, gelet op de wijze van optreden van de politie (zie onder meer hiervóór, onder I.5., en hierna, onder I.7.), voor iedereen ter plaatse duidelijk kunnen en moeten zijn, dat men weg moest gaan. Vervolgens heeft M. de twee linies de opdracht gegeven zich langzaam in voorwaartse richting te begeven (zie bevindingen, onder C.8.). Toen die werkwijze er evenmin toe leidde dat men zich verwijderde, heeft M. opdracht gegeven voor een charge met de bedoeling aldus de weg vrij te maken en de groep weg te drijven van de politiebus. Daarbij is onder meer gebruik gemaakt van de korte wapenstok (zie ook de geweldsrapportage; bevindingen, onder C.5.). 7. De politie is bevoegd om in de rechtmatige uitoefening van haar bediening geweld te gebruiken. Dit geweldgebruik moet voldoen aan de vereisten van proportionaliteit en subsidiariteit. Ten aanzien van de rechtmatigheid van het politieoptreden is voldoende aannemelijk geworden dat in dit geval politieoptreden nodig was ter assistentie van de politieambtenaren die één van de overgeplaatste asielzoekers wilden verwijderen, en ter beteugeling van de daarop volgende openbare orde problemen (zie de artikelen 2 en 8 van de Politiewet 1993 in achtergrond, onder 1.). De politie heeft de betreffende groep bewoners voldoende gelegenheid geboden zich te verwijderen. Verzoekers gemachtigde heeft in dit verband ook niets naar voren gebracht, op grond waarvan op dit punt anders zou moeten worden geoordeeld. Toen het politieoptreden niet onmiddellijk tot het gewenste resultaat leidde, is geweld gebruikt, onder meer door middel van het slaan met de korte wapenstok. Daarbij hebben verschillende personen verwondingen opgelopen. De politie heeft nader onderzoek gedaan naar de aard en de mate van de verwondingen die diverse personen ten gevolge van het politieoptreden hadden opgelopen. Een en ander is neergelegd in de rapportages van de politieambtenaren R. en Dt. (zie bevindingen, onder C.10. en C.11.). Op basis van deze rapportages kan niet worden geoordeeld dat de politie wat betreft het gebruik van de wapenstok meer geweld heeft toegepast dan door de omstandigheden werd gevergd. Een aantal personen had lichte verwondingen opgelopen door klappen met de wapenstok, anderen doordat zij waren gevallen nadat zij waren weggerend in reactie op de charge(s) van de politie. Het was vrijwel onvermijdbaar dat enkele personen licht gewond zouden raken bij de charges van de politie. Hiervan kan de politie echter in redelijkheid geen

verwijt worden gemaakt. De onderzochte gedraging is in zoverre behoorlijk.

8. Verzoekers gemachtigde heeft in reactie op de door de korpsbeheerder overgelegde stukken naar voren gebracht dat verzoeker niets met de versperring te maken had gehad, en dat hij dus ten onrechte slachtoffer van het politieoptreden was geworden. Verzoeker was, gealarmeerd door de chaotische situatie die was ontstaan door het politieoptreden, naar de plaats van de versperring gelopen en had daar aan iemand gevraagd wat er aan de hand was. Op dat moment was er een politieambtenaar met hond op hem afgekomen. Die hond had hem gebeten voordat hij kans had gezien om weg te rennen. Om zich tegen de hond te verdedigen, had hij de hond een klap gegeven. Daarop had de betreffende politieambtenaar hem een vuistslag op zijn hoofd gegeven, aldus verzoekers gemachtigde.

9. De korpsbeheerder heeft naar voren gebracht dat de wijze waarop de aanhouding van verzoeker is verlopen niet meer exact was te achterhalen. Het was niet meer te achterhalen welke hondengeleider was opgetreden tegen verzoeker. Uit de overgelegde medische verklaring blijkt niet van enig hoofdletsel bij verzoeker (zie bevindingen, onder **B.2.**). Verzoeker(s) gemachtigde heeft geen nadere feiten of omstandigheden naar voren gebracht - bijvoorbeeld door opgave van een (verklaring van een) getuige - die verzoekers lezing kunnen ondersteunen. Aldus is onvoldoende gebleken van feiten en omstandigheden op grond waarvan kan worden vastgesteld dat verzoeker een vuistslag op zijn hoofd heeft gekregen. Het tegendeel kan echter evenmin worden vastgesteld. Om die reden moet de Nationale ombudsman zich op dit punt onthouden van een oordeel.

II. . Ten aanzien van de inzet van diensthonden

1. Verzoeker klaagt er verder over dat de politie op 16 april 1997 politiehonden tegen de bewoners van het AZC heeft ingezet, ten gevolge waarvan verschillende bewoners gewond zijn geraakt, en dat de politie ook tegen hem honden heeft ingezet, toen hij kwam informeren wat er aan de hand was. 2. Ingevolge artikel 8, eerste lid, van de Politiewet, dient het gebruik van geweld, dus ook de daadwerkelijke inzet van een politiehond, in overeenstemming te zijn met de vereisten van proportionaliteit en subsidiariteit. Aan het gebruik van geweld moet bovendien zo mogelijk een waarschuwing vooraf gaan (zie achtergrond, onder 1.). Wanneer de politie in het kader van haar optreden geweld gebruikt, zijn daaraan risico's verbonden. De politie dient in dat verband bij de inzet van een diensthond rekening te houden met het ervaringsgegeven dat die hond niet (altijd) in staat is om onderscheid te maken tussen personen die wel of niet in aanmerking komen om te worden gebeten. Dit onderstreept het grote belang van een duidelijke waarschuwing aan alle aanwezigen om zich van de plaats te verwijderen. Daarnaast komt aan de burger die - al dan niet bedoeld - wordt geconfronteerd met een dergelijk politieoptreden een zekere eigen verantwoordelijkheid toe waar het betreft (het vermijden van) het risico om betrokken te raken bij eventueel geweldgebruik. In dit verband mag van hem worden verwacht dat hij zich, zo enigszins mogelijk, van de plaats van het (mogelijke) politieoptreden verwijdert, ongeacht de vraag of de politie daar al dan niet om vraagt.

3. In dit geval is voldoende gebleken dat de omstandigheden op het AZC van dien aard waren dat geweldtoepassing als zodanig viel te rechtvaardigen. Voorafgaand aan de inzet van (onder meer) de politiehonden, is meermaals -zowel in het Nederlands als het Engels -

gewaarschuwd (zie ook hiervóór, onder I.7.). De betreffende bewoners hebben alle signalen van de politie dat zij zich dienden te verwijderen naast zich neergelegd. Aldus was de politie gerechtigd geweld tegen hen te gebruiken. De politie kon in dit geval ook in redelijkheid van die bevoegdheid gebruik maken. De politie heeft ook niet onjuist gehandeld door (ook) over te gaan tot de inzet van de beschikbare politiehondengeleiders en hun diensthonden. De overige politieambtenaren, die net als de hondengeleiders gehoor hadden gegeven aan de oproep om assistentie, waren op dat moment niet specifiek uitgerust op een confrontatie met een grote groep opgewonden personen. Zij waren in uniform gekleed en beschikten op dat moment niet over beschermende uitrusting. Al met al konden D. en M., gelet op hun verantwoordelijkheid voor zowel de beëindiging van de verstoring van de openbare orde als voor de veiligheid van de betrokken politieambtenaren, in redelijkheid kiezen voor de inzet van de politiehonden(geleiders). 4. Op grond van het voorgaande wordt, conform hetgeen hiervoor, onder II.3, is overwogen ten aanzien van de eigen verantwoordelijkheid van burgers, geconcludeerd dat zowel de betreffende groep bewoners als verzoeker de confrontatie met de diensthonden in de eerste plaats aan zichzelf had te wijten. Deze conclusie doet niet af aan de door verzoeker naar voren gebrachte omstandigheid dat hij niets met de ordeverstoring van doen had. Een en ander was voor de betrokken politieambtenaren op dat moment immers niet kenbaar. Wel moet worden opgemerkt dat, gelet op het grote aantal verwondingen dat verzoeker heeft opgelopen, de betrokken hondengeleider(s) zijn (hun) hond(en) kennelijk niet voldoende onder controle had(den), waardoor verzoeker meer beten heeft opgelopen dan nodig en aanvaardbaar was. In zoverre is de onderzochte gedraging op dit punt dan ook niet behoorlijk.

III. . Ten aanzien van de overbrenging naar het politiebureau

1. Verzoeker klaagt er verder over dat hij door de politie is overgebracht naar het politiebureau in Lelystad.
2. Verzoeker is door de politie aangehouden op verdenking van overtreding van artikel 184 van het Wetboek van Strafrecht (zie achtergrond, onder 4.), omdat hij de vordering van de politie zich te verwijderen niet had opgevolgd. Verzoeker heeft naar voren gebracht dat hij de waarschuwingen van de politie niet had begrepen, omdat hij de Nederlandse taal noch de Engels taal machtig is/was. De politie mocht er echter van uitgaan dat de vorderingen en de waarschuwingen voldoende begrijpelijk waren overgekomen. Daarbij komt dat het gelet op de hele wijze van optreden van de politie voor verzoeker en de betreffende groep bewoners van het AZC voldoende duidelijk had kunnen en moeten zijn wat de bedoeling van het politieoptreden was. Verzoeker heeft zich vervolgens in de richting van de politielinies begeven. Naar eigen zeggen om te informeren wat er aan de hand was, en dus kennelijk niet om de confrontatie met de politie aan te gaan. De Nationale ombudsman heeft geen reden om aan verzoekers woorden te twijfelen. Daar staat tegenover dat verzoekers beweegredenen op dat moment voor de politie niet kenbaar waren of konden zijn. Zij kon er in redelijkheid van uitgaan dat hij geen gehoor wenste te geven aan de gegeven vorderingen, en dat hij zich aldus schuldig maakte aan overtreding van artikel 184

Sr. Al met al konden zij verzoeker dan ook in redelijkheid als verdachte aanmerken, en hem ter zake aanhouden. Gelet op artikel 53 Sv (zie achtergrond, onder 3.) dient een aangehouden verdachte ten spoedigste naar een plaats van verhoor te worden overgebracht. Een en ander gebeurt meestentijds door overbrenging naar een politiebureau. Er is geen reden voor kritiek, dat die handelwijze ook in dit geval is gehanteerd. De onderzochte gedraging is op dit punt behoorlijk.

Conclusie

De klacht over de onderzochte gedraging van het regionale politiekorps Flevoland, die wordt aangemerkt als een gedraging van de beheerder van dat korps (de burgemeester van Lelystad), is niet gegrond, behalve wat betreft de mate waarin verzoeker door de politiehond is gebeten; op dit punt is de klacht gegrond. Geen oordeel wordt gegeven ten aanzien van de aan verzoeker gegeven vuistslag.